

Bemærkninger til forslaget

Den europæiske Menneskerettighedskonvention blev ved love i 1992 og 1995 en del af dansk ret. Danmark er således uden undtagelser forpligtet til at følge de domme og tolkninger, som fastlægges af Menneskerettighedsdomstolen i Strasbourg.

EU er imidlertid ikke tilsluttet konventionen, der kun kan tiltrædes af suveræne stater. Ganske vist indeholder Maastrichttraktaten en formulering om, at EU »respekterer de grundlæggende rettigheder, således som de garanteres ved den europæiske konvention til beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder«. Men det er EU's egne myndigheder – i sidste instans EF-Domstolen – der tolker konventionen og afgør, om EU overholder menneskerettighederne. Dermed er der skabt et stort hul i Den europæiske Menneskerettighedskonvention, idet EF-Domstolen inden for sit område dermed bliver sideordnet med Menneskerettighedsdomstolen i Strasbourg, hvis afgørelser og tolkninger EF-Domstolen ikke behøver at følge. Den kan udvikle sin egen version af menneskerettighederne.

Problemet er selvfølgelig særlig stort inden for det område, hvor EU har lovgivningsmagt og administrative beføjelser. EU er en statsdannelse, der kan lovgive med virkning for borgerne. Inden for EU's kompetenceområde er EF-Domstolen sidste instans. Også når det gælder tolkningen af menneskerettighederne.

Dette problem blev ikke løst på regeringskonferencen i juni 1997, selv om menneskerettighedsspørgsmålet indgik med betydelig vægt i forhandlingerne. Amsterdamtraktaten indeholder ikke en løsning på problemet, tværtimod. Faktisk gør Amsterdamtraktaten kun problemet værre. Traktaten giver nemlig EF-Domstolen udtrykkelig kompetence på områder, der berører de grundlæggende rettigheder (artikel F, stk. 2). Men traktaten giver ikke EF-Domstolen pligt til at underordne sig Menneskerettighedsdomstolen i Strasbourg.

I bogen »EU's grundlov« (København 1997, Forlaget Vindrose og forlaget Notat) beskriver Jens-Peter Bonde problemet således:

»EF-Domstolen har tværtimod lavet sin egen »dis-

count-udgave« af menneskerettighederne, hvor de kun anvender nogle af bestemmelserne og kun i den tolkning, som passer dommerne. De har tilmed fået Menneskerettighedsdomstolen til at acceptere, at det alene er EF-Domstolen, som dømmer i menneskerettighedsspørgsmål inden for Unionens virkeområde.«

Menneskerettighedernes forrang

De grundlæggende rettigheder – menneskerettighederne og de faglige og politiske frihedsrettigheder – er i en vis udstrækning fastslået i de enkelte landes forfatninger. Men mange forfatninger er gamle og ufuldstændige på dette område. Imidlertid må også menneskerettighedskonventionerne anses for at være retlige normer på forfatningsmæssigt niveau. I Danmark er som nævnt Den europæiske Menneskerettighedskonvention inkorporeret i dansk lov.

Det må derfor stå klart, at menneskerettighederne har forrang frem for EU-lovgivning og EU-retsakter i det hele taget. Som ovenfor nævnt kan der opstå en konflikt, hvor EF-Domstolen i forbindelse med en EU-retsakt anlægger en anden tolkning af de grundlæggende rettigheder end Menneskerettighedsdomstolen. Det må her være klart, at danske myndigheder og danske domstole skal lægge Menneskerettighedsdomstolens afgørelser og tolkninger til grund. Det må også sikres, at sager om EU-retsakter af det enkelte individ kan indbringes for Menneskerettighedsdomstolen.

Disse ting vil imidlertid indebære en tilsidesættelse af EU-retten, der anser EF-Domstolen som sidste instans i et lukket retssystem. I EU gælder det forfatningsmæssige princip: »Intet over, intet ved siden af EF-Domstolen«.

Vi står med et alvorligt forfatningsmæssigt problem, som skærpes yderligere, hvis Amsterdamtraktaten vedtages. Problemet bør derfor inden folkeafstemningen den 28. maj 1998 undersøges af en ekspertgruppe. Forslagsstillerne ønsker, at regeringen får ansvaret for at etablere en sådan gruppe. Ekspert fra f.eks. Menneskerettighedscenteret, Amnesty Interna-